

Юбілей ученого світового мена і карпаторусиністы

Павел Роберт Маґочій є америцько-канадським історіком, бадателём історіі Украіны і Карпатыской Руси, етнічных ґруп сучасной Канады і Русинів карпатыского ареалу і їх потомків у Америці.

Народив ся в родині Америцана мадарьского походжіня і матери Русинкы з Підкарпатыской Руси, **26. януара 1945 в місті Енгьлвуд, в штаті Нью-Джерзі (США)**, де вырив і здобыв освіту. Штудовав модерну европску історію і історію уменя на Рюджерській (Б. А. 1966, М. А. 1967), Принстонській (Ph. D.) і Гарвардській універзіті (Society of Fellows, 1976). В р. 1969 абсолвовав Школу славянських штудій на Карлової універзіті в Празі а в роках 1973 – 1974 Школу мадарьского языка на Універзіті Лайоша Кошута в Дебрецені. Окрем анґліцького языка актівно знає французький, німецький, український, чеський і русинський, пасівно – російський, словенський, польський і мадарьский язык.

Павел Р. Маґочій є професором історіі і політичных наук на Торонтській універзіті, ведучім катедры україністичных штудій на тій універзіті. Є узнаваным спеціалістом на історію выходной і центральной Европы, історію націоналізма, конкретно етнічных ґруп, жыючых в пригранічах, історію Украіны, історію славянської і выходоевропской іміґрації в США і є автором многих бадань і публикацій з уведжених сфер науки. Окрем того, професор Маґочій є поважованый за єдного з найвызначнішых спеціалістів на історію карпаторусиньского народа і є єдним з найвызначнішых репрезентантів єго культурного возроджіня по р. 1989. Стоїть на челі Карпаторусиньского научного центра в США, два волебны периоды (2005 – 2009) був председом Світового конґресу Русинів, є членом Научной і одборной рады Словенского народного музея – Музея русиньской культуры в Пряшові.

Научну карьеру проф. Маґочія, яку репрезентує до 700 публикацій зо сферы історіі, політології, соціолінґвістики, картографії, бібліографії штудій іміґрантських ґруп, мож розділити до трьох етап.

Перша спадать згруба до 70-х років 20. ст., до часів штудій на престижных америцьких універзітах. В тых роках робив над своєв докторских дисертаціях на Принстонській універзіті (тема: *Формованя народной ідентичности на Підкарпатыській Руси*; докторат здобыв в р. 1972), пізніше перешов на Гарвардову універзіту, де був членом Ученой рады, став ся самостатным научным робітником Українського выскумного інштуту, главным едітором Гарвардської едіції українських штудій і членом едічной рады Гарвардської енциклопедії америцьких етнічных ґруп. В тім періоді проф. Маґочій робив на вшитых домінантных темах, які пізніше характеризовали єго научну творчость.

Друга етапа єго научной карьеры ся зачінать в р. 1980 у звязі з установлєніем за ведучого Катедры україністичных штудій на Торонтській універзіті. А події в Европі, окреме по *ніжній* революції 1989 року, ся стали оснований про третю етапу, яка ся визначовала тиж работов у функції директора Общества мультикультурной історіі Онтарія (1990 – 1997). Кажда з тых етап была визначна наростом єго научной продукції, напр. в першій етапі приготував мапы про *Гарвардську енциклопедію америцьких етнічных ґруп*, в другій видав комплексный історичный атлас Украіны, в третій історичный атлас цілой, несмірно комплікованой Центральной і Выходной Европы, був главным редактором Енциклопедії народів Канады (1999), написав Історію Украіны (1996), Ілюстровану історію Украіны (2007) і цінны публикації з карпаторусиньской проблематікы. Споямянеме: *Енциклопедію русиньской історіі і культуры* (яка вышла в сполуавторстві в двох едіціях, Toronto – Buffalo – London, 2002, 2005), *Наш народ (Our People)*, в штирех едіціях, Toronto, 1984, 1985, 1994, 2004), *Формування національної самосвідомості: Підкарпатыська Русь (1848 – 1948)*, Ужгород, 1994), *Русины на Словенську* (Пряшов, 1994), найбівший русиньский меґапроект, книга *Народ нивыдыкы: ілюстрована історія карпаторусинів* (Ужгород, 2007), яка вышла в дакілках языках (анґліцьким, русиньским, словенским, румуньским, українским, польским, чеським, хорватским, войводиньским русиньским).

Самособов, то є лем часть з богатой продукції зо сферы карпаторусиньских штудій, вдяка якій проф. Маґочій ся поважує за основателя карпаторусиністыкы як научной дісціпліны. Своєв работов у даній области науки одкрывать світу історію і сучасность єдной з автохтонных народностей в середній і выходній Европі – Русинів.

Тій проблематіці присвятив понад 30 років свого жывота, почас котрых на Торонтській універзіті в Канаді выбудовав унікатну бібліотеку карпаторусиністыкы, найбівшу у світі, в якій є понад 15 000 титулів книг і періодік. В ній можуть штудувати учены як з Америки, так з Европы, котры ся займають конкретными аспектами жывота Русинів. Доднесь стаж на Торонтській універзіті зо замірняєм на карпаторусиністыку абсолвовало дакілко ученых і докторантів з розлічных країн Европы, враховано Словенської републикы, і конкретно з Пряшівской універзіты. З цілєм выкликати бівший інтерес о карпаторусиністыку, в р. 2001 проф. Маґочій ініціовав в Канаді зрод Фонду Штефана Чепы про карпаторусиністычны штудії при Торонтській універзіті, який од року 2002 выголошує конкурз і фінанчно дотує тримісячну научну стаж на тій універзіті замірняну на карпаторусиністычны штудії. В р. 1998, по звизку Інштуту народностных штудій і чуждих языків на Пряшівській універзіті, проф. Маґочій выршыив часть своєї цінной збіркы – книги, періодкы, мікрофільмы з русиньскыма періодікамы з років 1848 – 1939 – подаровати Пряшівській універзіті. Суть к діспозіції в бібліотеці Інштуту русиньского языка і культуры і служать домашнім і заграничным студентам, яких интересує проблематіка карпатыских Русинів.

За свою научну роботу проф. П. Р. Маґочій дістав много научных оцінінь і титулів од розлічных універзіт і научных обществ: споямянеме Цїну Америцькой асоціації мадарьской історіі за найліпшу статью опубліковану в роках 1971 – 1975 (1975); в р. 1973 – 1976 був оцінений титулом рядного молодшого члена Ученой рады Гарвардовой універзіты; Цїнов Єшівской універзіты в Нью Йорку (1982) за розвой неанґліцьких языків Америки; Цїнов Бернарда М. Фрея за найліпшу обявну штудію в *Government Publications Review* (1988); титулом Гостюючого професора в рамках академічной выміны з Гебрейсков універзітов в Єрусалимі (1989); титулом рядного члена, академіка, Канадської кралевской академіі наук; рядного члена, академіка, Міджінародной славянської академіі наук в Києві (1998); гостюючого науковця Інштуту Макса Планка в Галле (2001, 2002) і многыма іншыма оцінінями.

Роботы проф. П. Р. Маґочія, окрем анґліцького языка, были выданы в многых іншых языках: чеським, словенским, мадарьским, польским, російским, русиньским, украинским, сербским, хорватским, словиньским, румуньским, таліаньским, даньским, французьким, німецьким, чиньским, турецьким.

А. ПЛІШКОВА, фотка: А. З.

Примий Павле, од нашой редакції і вшитых жычливців, што Тя довгы roky знають, пожеланя міцного здоровья, щастя в жыоті і іщі многых творчых успіхів, главно на поли русиністыкы, про яку есь зробив много.

Колектів редакції Народных новинок

В тых днях ся визначного жывотного юбілея – **60 років** доживать проф. ПгДр. Осиф Сіпка, ПгД., продекан Філософічной факулты ПУ, професор в одборі славістыка – славянскы языкы, член МО РОС Пряшів, жертвеный Русин, але і любитель туристыкы а в непосліднім ряді – чоловік з великыма скусеностямы.

Проф. Сіпка ся народив **14. фебруара 1950 в прекраснім русиньским селі Камюнка** (Старолюбовнянського окресу), як третій сын в родині. Зо своego дїтинства собі найрадше споминать на їх велику родину, прекрасну камюньску природу, главно на поляны, де го мама давали під буку спати... Як сам повів: „Дотеперь мі у памяти звучить спів моїх родаків: „Поляна, поляна, верхом малєвана, хто же єй малєвав, фарбы не жаловав...“

Чоловік з великыма скусеностямы

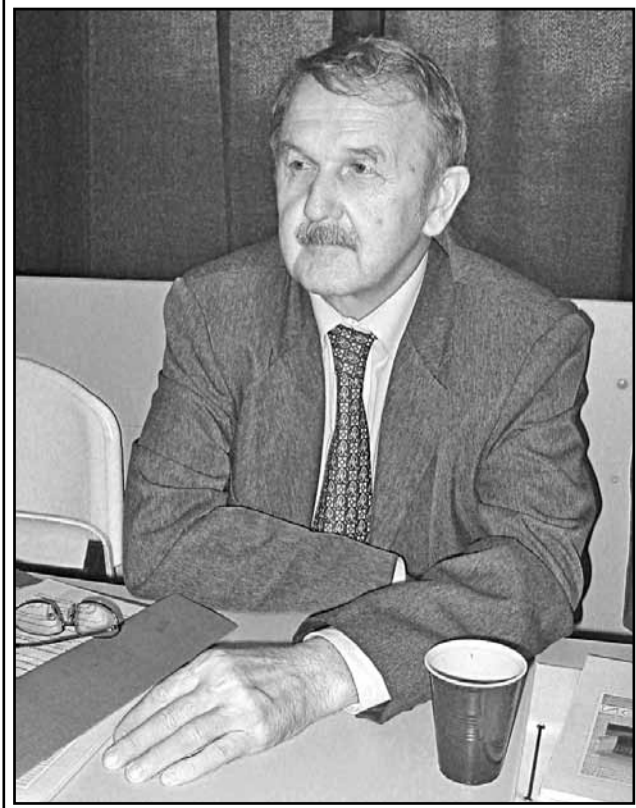
(К юбілею проф. ПгДр. Осифа Сіпка, ПгД.)

Основну девятьрічну школу выходив тиж в родній Камюнці. Средню общоосвітну (СВШ) абсолвовав у Старій Любовні. Рад собі споминать на середнє-школьскый колектів, в котрім были молоды люде із русиньских, горальских і шаріських сел. „Нірда сьме не мали даякы народностны проблемы,“ додавать з усмівом професор.

В роках 1968 – 1973 штудовав на ФФ УПЙШ в Пряшові комбінацію історія – російський язык, наслідно на Кубаньській штатній універзіті в Краснодарі. „У нас в тых роках была барз дурлива атмосфера нормалізації, з факулты повышмарєвали часть учітелів і штудентів. В Краснодарі міджі кубаньскыма козаками было весело, было нас там із 30 країн і політика якась была мімо нас. Холем ся нам так у тім часі віділо.“

По штатніцях наступив учіти на гімназію П. Й. Шафаріка в Рожняві, де ся спознав зо своєв теперішнєв женов Златков. Там учів аж до 1987 р. З ласков споминать на своїх штудентів. „Быв ем класным професором в штирех класах а дотеперь ся періодічно стрічаєме. Днесь суть многы з моїх штудентів визначны особыности. Стрічі з нима суть моім духовным обогацінем.“

В 1987 р. наступив на Катедру російского языка і літературы на тогдышню Педагогічну факулту в (Продовжіня на б. стор.)

Богатий на книжки кінець рока 2009

Карпато-русинський научний центр у США виголошує кождорічну

Премію Александра Духновича за русинську літературу од Штефана Чепы

Премія в сумі 1.000 \$ і сошки карпатського медвіда буде дана тій книжці,
котра была найліпша з опублікованих за послідніх 5 років.

Премія А. Духновича помагать хоснованю русинського языка в літературних творах, котры приносять визначный вклад до русинської красной літературы. Книги прозы і поезії, надрукованы часі од 2005 по 2009 роки мають право на премію в 2010 році. Авторам або видавателям треба представити і предложити 3 екземплари каждой книжки з коротков біографієв автора. 15. апріль 2010 року буде посліднім днём засланя вшитых матеріалів. Члены сучасной комісії суть: Елейн Русинко (США), Мария Павловская (США), Валерій Купка (СР). Адресы, де треба посылати книжки: 2 екземплари: *Professor Elaine Rusinko, Department of Modern Languages and Linguistics, UMBC, Baltimore, MD 21250, USA, (e-mail: rusinko@umbc.edu)*, 1 екземплар: *Doc. PhDr. Valerij Kupka, Važecká 12, 080 05 Prešov, Slovakia.*

На зачатку **децембра 2009** дістав ся нам до редакції традиційный *Grekokatolíckij rusiňskij kalendar' / Грекокатоліцький русинський календарь* (Камюнка: Общество св. Йоана Крестителя, 146 стор.), на який кождорічно чекать много нелем грекокатоліків-Русинів. Потім в децембрі 2009 року вышло іщі дакілько интересных книжок у русинськым языку, але і една русинського автора по словеньскы а една русинської авторки в англійськым языку. Также книжковы жнива были барз богаты.

Зачнийме з тов посліднів, є то науков монографієв ПгДр. Анны Плішковой, ПгД.: *Language and National Identity: Rusyns South of Carpathians (Язык і народна ідентіта: Югокарпатськы Русины)*. (New York: Columbia University Press, 2009, 230 с.).

Русин і Народны новинки у Пряшові выдали 3 книжки: першый колективний зборник творів приближно 100 молодых русинських авторів (зоставителька Анна Плішкова, 200 с.) під назвов *Русалка: Творчость молодых авторів (2000 – 2009)*, научну монографію ПгДр. Станіслава Конечного, к. н. – *Капітолы з історії Русинів на Словеньску* (192 с.) і зборник статей, споминань і уривків з літературной творчости Василя Зозуляка (зоставитель Александер Зозуляк) з нагоды 100 років од дня народжіння і 15 років од смерти автора під назвов *Світла і тіні Василя Зозуляка* (138 с.).

Окрем того, Русинське культурно-освітне общество А. Духновича в Пряшові выдало зборник статей, споминань і уривків із творчости Др. Н. Бескида (зоставитель Гавриіл Бескид) – *Николай Бескид як субект і обект історіографії* (200 с.), а Інштитут русинського языка і культуры Пряшівської універзиты в Пряшові выдал першый зборник рефератів із научных семінарів карпаторусиністики (зоставителька ПгДр. Кветослава Копорова), доповнений о три додатковы штудії, під назвов *Studium Carpatho-Ruthenorum 2009* (152 с.). Окрем першой, вшиты были выданы вдяка фінанцій підпорі Міністерства культуры СР – програму Культура народностных меншын 2009.

Музей русинської культуры в Пряшові выдал зборник баєк русинського байкаря Миколая Ксеняка *Ozveny: Vájky* (168 с.) в словеньскым языку.

Віриме, же вшиты будуть немалым приносом про науку і літературу Русинів і стануть ся добрыма помічниками многих читателів. А. З.

Новый русинський календарь – на світі

Grekokatolíckij rusiňskij kalendar' / Грекокатоліцький русинський календарь на рік 2010, як сама назва назначує, выходить по русинськы, але суть в нїм статї написаны і азбуков, і латиников. Членами редакційной рады календаря є єдночасно главныма творцями суть: о. Ф. Крайняк, О. Кудзей, о. І. Барна, о. Я. Поповець, Мгґр. М. Ґай, як і технічний редактор о. М. Костілник. Окрем календаря подля ґрегоріанського і юліанського календаря, мож в нїм, як і минулого року, найти много статей „про розум і душу“.

Календарь мож купити на адресі: **Gr. kat. farský úrad, 065 32 Kamienka 140, Slovensko, tel.: ++421/52/43 21 557.**

Language and National Identity: Rusyns South of Carpathians

Русинськы публікації выходяють і в мімоевропейскім контексті. Кінцём минулого року у видавательстві Колумбійской універзиты в Нью Йорку вышла монографія ПгДр. Анны Плішковой, ПгД. під назвов *Язык і народна ідентіта: Югокарпатськы Русины*. Публікацію до англійського языка переложила проф. Патріція Крафчік, едіторами выдана суть проф. П. Крафчік і проф. П. Р. Маґочій. Монографія аналізує процес формованя народной ідентіты Русинів через їх снагы добити ся сформованя властного списовного языка. Авторка ся концентрує на історічний контекст розвоя языкового вопросу Русинів, на нележку путь ку кодифікації русинського языка на базі жывой бісіды і єго наслідне функціонуваня в розлічных сферах жывота. 230-сторінкова монографія окрем главной текстовой части має і образову прилогу розділену до двох частей: перша на конкретных тітулах книг і періодік, выданых од найстаршых часів аж до року 1989, документує розвой языкового вопросу Русинів на базі домуніючих языковых орьєнтацій міджі Русинами, друга представлять основны выдана в уж кодифікованім русинськым языку, як і єго функціонуваня в розлічных сферах жывота по р. 1989. Монографія, котра вышла в едіції „Classics of Carpatho-Rusyn Scholarship“ (Карпаторусиністична класіка), є доповнена біо-бібліографічным вступом о авторці з пера проф. П. Р. Маґочія. Книжка вышла вдяка ґранту Фонду карпаторусиністичных штудій Стівена Чепы при Торонтській універзиті в Канаді.

ПгДр. Кветослава КОПОРОВА

Русалка: Творчость молодых авторів (2000 – 2009)

У пряшівскім видавательстві Русин і Народны новинки вышла 98. публікація приправена колективом той редакції під назвов *РУСАЛКА: Творчость молодых авторів (2000 – 2009)*. 200-сторінкову книжку зоставила Анна Плішкова, вступне слово написала ПгДр. Марія Мальцовска. Книжка є выслідком скоро 10-річної публікаційной работы молодых авторів: школярів основных, середніх і высокых школ, котры систематічно публіковали свої переважно публіцистичны, але тыж поетичны і прозовы творы, як і переклады на сторінках молодежной прилогы *Народных новинок* під назвов *Русалка*. Взяк споминаной прилогы є тісно звязаний з роком 2000, коли на Пряшівській універзиті зачали штудувати русинський язык першы штуденты учительства про І. ступінь основных школ – **Марек Ґай і Людміла Шпрохова**. То были зарівно єдны з основателів *Русалки* і першы авторы статей. К ним ся поступно придавали школярі русинського языка основных школ в Міджілабірцях, Стаціні, Радвані над Лабірцєм і інших, яких к публікаційной роботі в русинськым языку ініціювали їх учітелі. *Русалка* за період свого єствованя представила творчость коло 100 молодых авторів, творы котрых наконець дістали книжкову подобу, і так можуть по роках зась завітати к своїм читателям, але і к самым авторам, про котрых ся можуть стати новов іншпірацієв к творіню і публікованю.

А. П.

Могли бы сьме облігатно зачати, же: десять років в жывоті чоловіка не значить много а же тот десятка в історії – іщі менша цятка. Кідь але говориме о молодых паростках русинського літературного процесу, споминаний одрізок часу має цалком інакшу дімензію. Єго визнам є далеко векшый, што даколи тяжко належно оцінити. В нашім припаді маме до діла з молодыма людми, які дали на долонь своє серце, чувства а то з помочов таких средств красного писменства, якама суть поезія ці проза, але і за помочі публіцистики ці перекладовых творів. Іде ту о двосторінковий кварталник про русинськы діти і молодеж під назвов РУСАЛКА, який ся по першыраз обявив в *Народных новинках* в числі 43 – 44 в році 2000. Выходить донесь, а в році 2010 славить свій десятирічний юбілей.

У своїй вступній статі нововзникнувшого кварталника *Русалка* ся Анна Плішкова задумує над перспективов молодого покоління Русинів, яке любить своє родне слово, голосить ся к своему материнському коріню. Высловлює думку, же „*Русалка є выслідком нележких процесів у народнім жывоті русинської інтелігенції, нашовши свое одбитя і в формуючій ся школьській системі на Словеньску. Русалка є нелем плодом тых процесів, але і хотінєм молодых людей выйти на світло із своїм програмом. Зо своїм поглядом до будучности Русинів, акцептуючі проблемы сучасности, к вирішіню яких хотять приложити руку і ум. Думаеме, же є то добрый знак про Русинів, їх культуру і народностну перспективу*“.

Переходить десять років а *Русалка*, тотя таємна віла, німфа, росіфировала свій жывот, вказала ся в повній параді. На двосторінці – додатку к *Народным новинкам* – ся представило ряд русинських авторів, од наймолодшых по найстаршых (але молодых сердцем, які чули потребу реаґовати на творчость молодых авторів), переважно тогдышніх учнів основных школ, середнєшкольска молодеж, штуденты высокых школ, міджі якими доміновали першы штуденты русинського языка на Пряшівській універзиті. Спомяньме такы мена, як: **Людміла Шпрохова, Марек Ґай, Ленка Данєва, Любомір Латта, Андреа Риммова, Зузана Рібесамова, Петро Пайкош, Деніса Малинякова, Александра Куруцова, Наталія Рогачова, Петро Ґайдош, Алена Быхова, Зузана Галямова, Даньєсла Русинкова, Петра Семанцєва, Вікторія Келеманова, Даньєсла Кочанова, Анна Коцова, Михаела Бардзакова, Станка Ясикова, Вера Друґова** і цілий ряд інших, які поступно заповніввали сторінки того молодостєв дыхаючого кварталника.

Окремы матеріалы – то реакції переважно молодых людей на актуалны події культурно-народностного, літературного, реліґійного і театралного жывота Русинів на Словакі.

Так, будучу учітельку **Людмілу Шпрохову** іншпіривала РУСАЛКА на написаня стишка *Русалко, Русалочко* (РУСАЛКА, II, 2, 2001, *Народны новинки*, XI, 15-16, 2001), але авторка ся задумує і над таков темов, як списованя людей в році 2001. Стоить за то припоманути собі ей рядкы перед надходячим новым списованєм людей. Шпрохова пише: „*Выслідкы списованя людей з 26. мая 2001 суть знамы. Дізнали сьме ся числа, які суть про нас Русинів интереснішы і іншпіратівнішы (24 201) як сперед десятєх років (высше 17 000). Але і так каждый знать, же реаліта є цалком інша як говорять числа. Мені ся видить, же лейтмотів тогорічного списованя людей „Я Русин быв, єм і буду, а при списованю людей 26. 5. 2001 на то не забуду...“ векшыну Русинів, які реално жыють на теріторії Словеньской републікы, не ословиє. Думаем собі, же є барз смутне, кідь така сила, переважно Русинів, які ся голосять к обидвом церквам выходного обряду – грекокатоліцькій (219 831) і православній (50 363) была способна лем так слабо ся „постарати“ о підвишіня стаєву русинської народности...“* (Шпрохова, Людміла. Числа зістають числами – реаліта є інша. In *РУСАЛКА. Кварталник про русинськы діти і молодеж*, II, 4, 2001, *Народны новинки*, XI, 49-50, 2001).

Такых статей публіцистичного, отвореного характеру находиме в РУСАЛЦІ абыяк. А што найвече гріє, за десять років ся на ей сторінках вычередовало і много почінаючих авторів, які попробовали писати свої стишкы, корот-

(Продовжіння на 3. стор.)

поздравління русинів на 2010 рік

анотації

число 1

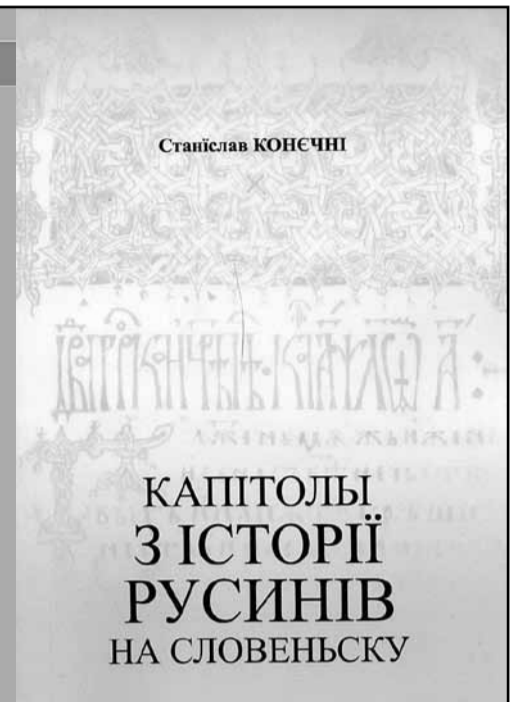
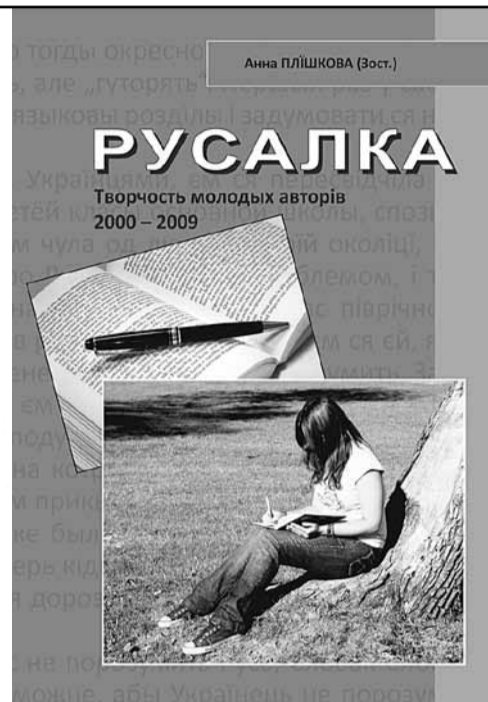

Anna Plishkova
Language and National Identity:
Rusyns South of Carpathians

Translated by
Patricia A. Krafcik

With a bio-bibliographic introduction by
Paul Robert Magocsi

EAST EUROPEAN MONOGRAPHS
Distributed by Columbia University Press, New York
2009

(Закінчення із 2. стор.)

кы прозовы творы, зажиткы, приповідкы. Як самы увидите, дороги читателі, в книжці ся з почливість презентували, окрем інших, учні основных школ, де ся учить русинський язык – із Стаціна, Радвані над Лабірцём, Пчолиного, Чабин і інших. Съме такого погляду, же не важна была писательска вытонченость, доконалость, майстровство, але важне є то, же діти, молодеж писали свої творы з глубины сердца, як найліпше знали.

В РУСАЛЦІ перемагають поезія, яка витікає з глубины души авторів, у прозі, яку мож назвати зародками про будучі літературні творы, находиме описаны пригоди з жывота, в приповідках – зась фантазію, што є дуже цінне.

Вцілім Русалка сповнила свій ціль. Заінспіровала молодых людей к писанню, к реагованню на оточуючий світ, стала ся воглядилем їх жывота. А то є барз важне в днешнім позначенім маразмом світї, кідь за добро, красу треба силно боєвати. Русалка то робить за десять років з помочов слова, котре є родне, русинське, материнське. Про молодого чоловіка таке слово – то сила, то є корінь, к якому приросте каждая почлива русинська дітина, дівка або сын, кідь буде к тому веджена. Діти суть як квітки, треба їх пестувати.

Русалка – молода, а вже ся може похвалити першов славов. Першов книжков. Няй бы выход того препотребного зборника значів і зрод холем тільки новых прозаїків, поетів, публіцистів і перекладателів, кільки їх є представлених у книжці. Потім снага вшыткых, хто помагав при зроді і плеканню РУСАЛКЫ, авторського колективу, бы была корунована конкретным і перспективним успіхом.

ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА

Капітолы з історіі Русинів на Словеньску...

...є назва научно-популярной монографії історика Сполоченьсконаучного інштитуту Словенської академії наук в Кошіцах і реноманованого словенського одборника на історію Русинів – ПгДр. Станіслава Конєчного, к. н. Книжка вышла кінцём минулого рока у видавательстві Русин і Народны новинкы і є перекладом зо словенського оригіналу колективу авторок – Анны Плішковой, Кветославы Копоровой і Алены Быховой з Інштитуту русинського языка і културы Пряшівской універзіты в Пряшові. 192-сторінкову монографію в русинськым языку творить 19 капітол, в котрых є захоплена історія Русинів на Словеньску од найстаршых часів аж по сучасность. Є то выслідок многорічної работы автора на полю научно го выскуму русинської історії, яким заповнить дакотры білы місця, главно з новодобой історії Русинів, і так послужить як вгодный штудійный матеріал про каждого, кого інтересує русинська історія.

А. П.

Світла і тині Василя Зозуляка

Може такой на зачатку многы поставлять вопрос – чом ся выдавать книжка по русинськы о українськым писателєви.

По перше: Василь Зозуляк, родак із Чертіжного (19. 9. 1909 – 15. 5. 1994), хоць зачав перед посліднєв світовов войнов писати по російскы, так писав іщі і тісно по ній, потім у пятьдесятых роках минулого стороча міг собі выбрати, або буде писати по українськы, або по словацькы, а він собі выбрав український язык, але по ніжній революції перешов к русинському языку, но тоты літературны тексты ся уж не опубліковали, бо був у старім віці а над нима было треба поробити. Так і не дожив ся свого опублікованого твору в русинськым літературнім языку. Він є ясным прикладом той doby, прикладом той генерації Русинів. Як мі в часі перед своїм одходом до вічности повів, він все ся чув быти Русином, але кідь хотів публікувати, так ся мусив приспособо-

бити добі. Также він є жертвов той doby, як і многы, а кібы не была перервана континуїта культурно-освітнього розвитку Русинів по войні, так наїсто бы був днесь не „відомий український“ писатель на Словакії, але русинський...

По друге: На Василя Зозуляка по скінчиню єго активной довгорічної культурно-освітньої і літературной работы „якось“ забыли єго „брата“, котры суть вшыткы Русинами, але української орьєнтації, і днесь себе называють „Русинами-Українцями“. І так єм пришов на кацірьску думку: опорошыти статі, котры о нїм писали Русины української орьєнтації в часі єго вершинной літературной активності у выданю „Науково-популярной бібліотеки ЦК КСУТ“ під назвов „ВАСИЛЬ ЗОЗУЛЯК (Збірник статей до 70-річчя з дня народження“ (Пряшів, 1970), як і выбрати літературны тексты із короткой прозы, романів і драматічної творчости автора. А тото вшытко перетлумачити до русинського літературного языка, котрый був на Словакії кодифікованый у 1995 році. К тому єм выбрав іщі єдну біографічну публіцистичну статью під назвов „Učiteľ-protifašistický bojovník“ (Bojovník, ч. 10, 11, 12 / 2009) і некролог „Zomrel Vasyľ Zozulak“ (Literárny týždenník, ч. 25 / 1994), котры єм зо словацького языка тыж переложыв до русинського списовного языка.

А по третє: Василь Зозуляк за свою культурно-освітню роботу міджі Русинами на Підкарпатю і Словакії заслужыть собі оцініня холем таков формов, формов того зборника, жебы собі на нєго спомянути при 100-річчї од народжїня. Бо як было написано у высше спомянутім українськым зборнику, „творчість Василя Зозуляка не одділна од судьбы родного підкарпатського краю і єго обывателів. Він жив і ріс ведно з ним, був єго співцєм, трапила го єго судьба а як сполоченьско-культурный діятель вів го до красшой будуччости. В єго творах нашли свое художне одзеркаліня нелем зелены горы, буковы лісы Карпат, безземельство, голод, безробітність, желаня робити в роднім краю, але і тужба народу за світлом, слободов, щастєм...“

Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК

Николай Бескид як субєкт і обєкт історіографії

Публикація є присвячена особности, котра занимає достойне місце міджі визначными представителями русинського народного руху в міджівойнової історіографії в Чеськословеньску і в Середній Европі в роках 1918 – 1939. Николай Бескид не был лем історіком і літературознателєм, але і дость активным культурным і общественным діятелєм. Презентаціов історії Русинів у Карпатах намагав ся пробуджати і двигати їх народне самоусвідомліня. Єго творчість зограла важну роль при настолєваню і рішаню проблемів споєных з розвоєм Русинів на Словеньску і в карпатськым просторі, мобілізовала їх к активній участі так в народно-еманціпачнім руху, як і в сполоченьскых процесах.

Книжка нелем в общіх знаках приближує путь жывота і творчости Николая Бескида, але тыж єго погляды і урывкы з єго творів. В публикації суть поміщены дотеперь мало знамы статі о єднім забытім малярєви Й. Змієви-Міклошієви, М. Манковичови і Я. Ковачови (1764 – 1834), закладателєви першой верейной книжніці в Пряшові в роках, коли грекокатоліцькым єпископом был Грігорій Таркович, укажкы з научных работ *Рождество і Історія Опатства в Таполці* названого подля святых апостолів Петра і Павла. Выбір тых матеріалів был переложений з мадярьского языка до словацького а в тій подобі є і публікованый. Укажкы презентують мадярьскый період творчости Н. Бескида в роках 1903 – 1918, час австро-угорської монархії. З творчости по взнику І. ЧСР (1918 – 1939), як і з років 1939 – 1947 суть уведжены урывкы з єго історічных і літературных творів. Мож спомянути: *Кіріліця і глаголіця, Краснобрідьскы ярмаркы (3 минулости Русинів), Карпаторуська правда* і інші.

(Продовжїня на 4. стор.)

(Закінчення із 3. стор.)

В далшій часті публікують ся реферати о Н. Бескидови з научных форумів, потім є там часть **Вклад родини Бескидовых до історії і культури карпатських Русинів** а наконець образова прилога: фотодокументи зо жывота Н. Бескида і титулны сторінки ёго публікацій.

Актуальность думок Н. Бескида, котры суть закотвены в ёго творчости, є незаперечна, мала бы значнов міров припомочі к проглубованю знань, самоусвідомліню і пробуджаню Русинів з народной летаргії.

Няй тотя публікація буде на ужыток вшыткым людём, котры ся интересують історію і культурою Русинів, але главно молодій генерації, задачов котрой є придатны ідеї Николая Бескида реалізувати в практичнім животі.

Мгр. Гавриіл БЕСКИД

Далша книжка баёк М. Ксеняка – Ozveny

Миколай Ксеняк ся интензивно займає тематикою дротарства на Спішу, бо ёго предкове были дротарями і спомины на них бліднуть. Зато написав на тоту тему народну епопею у віршах – **О камюньскых майстрах**, драму **Дротарик**, яка была поставлена на сцені Театру Александра Духновіча в Пряшові, або в минулім році – **Жмені родной землі**. За **Дротарьскы черепкы** опублікованы в книзі **Біда Русинів з дому выганяла** автор у 2003 році був оцінений Премію Александра Духновіча за русиньску літературу, котру передавать Карпаторусиньскый научный центр в США і фінанцує Штефан Чапа з Торонта.

Байкарський жанер є друга залюба автора і в інтерпретації Николая Ксеняка є все актуальний, мать свою русиньску шпеціфіку, сатирично ладжений колорит і все думку на поучіня. Є автором высше десятих зборників баёк. Спершу ся презентовав байками в українськым языку, по **ніжній** революції – в русиньскім а найновшій зборник є адресований шыршій читательській громадї, зато є написаний по словенськы і несе назву **Ozveny**. На другый рік планує выдати двоязычный зборник баёк (русиньскый і словенський). Читателі можуть читати ёго байкы в **Народных новинках**, главно в їх літературній прилозі **Проздравліня Русинів**, рідше в молодежній прилозі **Русалка**, але і в **Русині**. Но стрічає ся з ёго байками і в словенській пресі, напр. **Literárnom týždenníku**, сатиричнім часописі **Kosírkovo** і іншых. Автор своєв творчостєв припомагає розвитку русиньской літературы на Словенську, але тыж збогачує літературу на Словенську вообщє.

СНМ – Музей русиньской культуры в Пряшові хотів выданєм найновшого зборника автора припомочі будованю мосту духовных цінностей міджі русиньсков мінорітов, словеньсков майорітов і далшыма народностныма меншынами на теріторії Словеньской републікы.

Авторови ПгДр. Миколаєви Ксенякови, родакови з русиньского села Камюнка, желає много творчїх сил, інспірацій і спокійных читателїв. Сучасно му зо щірого сердца дякуєме за можность выдати такы байкы як першу з умельцькых публікацій в рамках діяльства СНМ – Музею русиньской культуры в Пряшові.

ПгДр. Ольга ГЛОСІКОВА, др. н.

Studium Carpato-Ruthenorum 2009

Інштїтут русиньского языка і культуры Пряшівской універзїты в Пряшові vznikнув 1. марта 2008 як наступницькый субект Інштїтуту регіональных і народностных штудій ПУ – ёго Одділіня русиньского языка і культуры. Быв то важный крок, бо по довгых періпетях першыраз в новодобїй історії Русины здобыли свій научно-культурный інштїтут з властныма компетенціями, котрый під свою „стріху“ прияла Пряшівска універзїта в Пряшові, што значить, же дала му важность академічній інштїтуції.

Окрем реалізації штудійного програму в акредітованых ступнях високошкольського штудія (од р. 2005 – бакаларьскім, од р. 2009 – магістерьскім), інштїтут ся став найвысшом інштїтуціом в ділах русиньского списовного языка на Словенську. Окрем того, займає ся тыж проблематикою русиньской літературы, історії, як і розлічныма аспектами культуры Русинів.

Взник самостатного інштїтуту дав простор на розвой активіт впливаючіх в першій рядї зо штатуату даной **научно-педагогічній** інштїтуції. Єднов з них суть **Научны семінарї карпаторусиністікы**, першый річник котрых інштїтут зачав реалізувати од фебруара 2009 року. Нашым заміром є каждорічно організувати по шість семінарів, на котры будуть позываны престижны шпеціалісты в розлічных областях науки, котрых предметом интересу суть Русины і карпаторусиністіка. Штруктуру каждого семінаря творять такы главны части – 1. представліня выступаючого з куртов інформаціо о ёго професіоналнім животі (публікуєме у зборнику), 2. реферат на выбрану тему, 3. діскузія і 4. презентація найновшых публікацій з области карпаторусиністікы. Семінарї суть адресованы як штудентам-русиністам, так вшыткым, котры ся ці то в професіоналнім, або і в непрофесіоналнім животі займають проблематикою Русинів, респ. ся о дану проблематіку якимсь способом интересують і хочуть сі проглубити свої знаня. Нововзникнута інштїтуція ся таким способом отворила новым можностям, котры можуть быти приносом нелем про ню, але таксамо можуть помочі підвишыти кредит і Пряшівской універзїты.

Першый Научный семінар карпаторусиністікы ся одбыв 12. фебруара 2009. Першым реферуочім був автор думкы організуваня таких семінарів – історік, професор Тороньской універзїты в Канаді, **Павел Роберт Маґочій**. Мено выступаючого, але і ёго интересна тема – **Карпатська Русь: регіон сполужытя народів і народностей без насилства** – притягли до Засідалні ректора ПУ велике цісло участників, котры по прочітаню реферату загорнули професора множеством вопросів...

Не менше интересныма были темы далшых выступаючіх, котрыма были: історік, **ПгДр. Станіслав Конечні, к. н.**, з Кошіць, історік, **ПгДр. Кірілл Шевченко, др. н.**, з Прагы, соціолоґічка, **Мгр. Ева Міхна, ПгД.**, з Кракова, лінґвіста, **проф. Міхаель Мозер, ПгД.**, з Відня, карпатіста, **Мгр. Валерій Падык, к. н.**, з Ужгороду.

Выступным документом з першого річника научных семінарів карпаторусиністікы є публікація **Studium Carpato-Ruthenorum – Штудії з карпаторусиністікы**. Ёй обсягом суть нелем рефераты, котры были прочітаны на семінарях, але можность высловити ся к будьякій темі, дотыкаючій ся Русинів і русиністікы як новой научной дісціплїны, дістали і други желяючі, а думаєме, же так бы то мало быти і в будучности. І так, окрем уж спомянутых реферуочих, в першій зборнику свої статї публікують: **ПгДр. Анна Плішкова, ПгД.**, директорка Інштїтуту русиньского языка і культуры ПУ, **Мгр. Петро Крайняк** з Пряшова, педагоґ і довгорічний активіста Русиньской оброды на Словенську, і **ПгДр. Ольга Глосікова, др. н.**, директорка СНМ – Музею русиньской культуры у Пряшові.

Віриме, же зборники карпаторусиністічных штудій нелем поповнять бібліотеку русиністів, але стануть ся тыж вгодным штудійным матеріалом про штудентів русиністікы і про участників міджінародной **Літнїй школы русиньского языка і культуры**, першый річник котрой Інштїтут русиньского языка і культуры ПУ планує реалізувати в днях 14. юна – 4. юла 2010.

ПгДр. Кветослава КОПОРОВА

Придьте на літню школу русиньского языка

Інштїтут русиньского языка і культуры ПУ в Пряшові

позывать Вас на

першый річник Літнїй школы русиньского языка і культуры
STUDIUM CARPATHO-RUTHENORUM
14. 6. – 4. 7. 2010.

Пригласити ся мож до 1. 4. 2010, контакт: Ústav rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity, Námestie legionárov 3, 080 01 Prešov, Slovakia, tel.: +421 (51) 7720 392, e-mail: urjk@unipo.sk

Юбілюючій Штефан Ладжіньскый

сьте на пензії, але все ся презентуєте як творивий умелець. Моментально рихтуєте збірку народных співанок. Можете прозрэдити дашто веце? Як vznikла думка выдати публикацію русиньскых народных співанок?

– Русиньскых народных співанок є барз велё. З оглядом на кількість Русинів в сучасности, але і з оглядом на условия, які Русины мали в минулости на розвиток своєї народной културы – спомяньме холем період мадьяризації, але і час тоталіты, кідь сьме ся не могли голосити к своїй народности – є то велике духовне богатство, котре бы сьме мали утримати про настуны покоління. Кідь єм робив тоту публикацію, пришов єм на єдно: многы з тых співанок походять зо сел, котры уж не суть на географічній мапі. Не є уж Звалы, Дары, Остружніці... Але в архівных матеріалах є позначене, же співанка была записана в русиньскім селі Смулник або у Великій Полянї ці Руськім... Села залляла вода, но зістали люде, днесь переважно уж лем діти і внуки жителів выселеных сел. Про них, але в першій рядї на знак вдячности і почливости к їх родічам і старым родічам, котры жертвовали тото найцінніше – свій родный край, є моя публикація. Треба ся тым людем глубоко поклонити, бо раны на їх душах ся не загоїли... Прото треба сохранили тото велике духовне богатство, котре їх потомків холем віртуально наверне до родного гнізда, до краю їх родічів.

• Одкы сьте черпали матеріал на выдання публикації?

– Треба повісти, же тоты співанкы, або холем векша часть з них, были позбераны вдяка нашым фолклорістам, они докінця і выходили книжно, но выходили як українськы, бо в часі тоталітного режиму не могли быти названы русиньскыма. Но повіджіте мі, де могли vznikати українськы співанкы? Предці лем там, де жили Українці, но а на северовыходї Словеньска то не было, прото ту не могли vznikати ани українськы співанкы. Зато треба зробити реєдіцію і выдати русиньскы співанкы – по русиньскы.

• Як буде публикація вызерати? Яку концепцію сьте zvolили?

– Кідь отворите книжку, у верхній третинї сторінкы є назва і фотографія села і єго куртый опис. Даколи намісто фотографії села є фотографія церьквы, вышывкы або чогось тіпичного про дане село... Під тыма інформаціями бы мала быти єдна співанка а на протилежній сторінці будуть далшы дві співанкы. Так єм приправив книжку із 135 співанками і послав єм єй на друкованя...

• Як сьте поступали при глянду русиньскых сел. Де сьте ся інформовали, котры села суть, або при неествующіх – котры были русиньскыма?

– О затоплених селах Стариньской долины суть, нащастя, архівны матеріалы, але і жыючі потомков-Русины. Што ся тыкать сучасных сел, помагав єм сі публикаціям „Sebareflexia postavenia a vývoja Rusínov na Slovensku“, котра вышла за одборній сполупраці Словеньской академії наук в Кошицях в році 2002. Там є перегляд сел, в котрых подля списованя жительство была зазначена русиньска народность. З оглядом на офіціалну штатістіку Русинів у тых селах, многы з них ся урядно означують як русиньскы. То значіть, же і тоты села, котрых жителі ся перед 20 роками ідентіфіковали як Словаки (бо Русинами ся писати не могли – позн. ред.), днесь уж суть єднозначно русиньскыма, бо так ся ідентіфіковали їх жителі.

• Окрем русиньскых народных співанок там найдеме і колядкы...

– Правда, зато же колядкы тыж од непамяти патрять к народу. Не є то умела сакрална музыка, але храмова народна музыка, зато на кінець книжкы мож найти 8 колядок, котры суть закінчены приповідков. Наприклад, і таков:

„Было то так може перед два тісяч роками. Нихто не знать, ці то была середа, четверь або може і субота, але каждый знать, же ся то стало раз в ночі. Ангелы прекрасным співом цілому світу оголошували народжіня Ісуса. Ясна звізда своїм росчесаным варкочом потверджовала і окрашлєвала тоту звість. Пастушкове, што пасли близко Віфлеема, ся позбуджали і такой ся выбрали до Віфлеема привітати новонародженого. Дарункы му несли, хто што мав – ябко, кус кобасы з фалатком хліба... Єден брав і керпці, жебы маленькому не была зима на ножкы. Гварять, же єден му і свою кошулю подаровав. По дразі хотіли пастушкове радостну новину людем заспівати, хоць не мали такы голосы, як ангелы... Хто бы міг мати ангельскый голос, тадь ани світовы співацькы селебріты

го не мають. Співали з цілого сердца так, як знали, і каждый гварив, а істо то буде і правда, же то був прекрасный спів. І слова собі к тому выдумали, і мелодії подобны своїм співанкам складали... Перешло много-премного років. Но радость людей з той події была така превелика, же і по многых роках складали співанкы о народжіню Ісуса як лем найкрасше могли. Але тота найкрасша ся іщі не зъявила... а може і гей... але нихто веце, лем вы ей чуєте, кідь сі дома заспіваете „Коли ясна звізда...“ То є про вас наисто найкрасша співанка, бо тоту співали вашы предкове – дідове, бабкы і вашы прародічі. Є то невидиме путо, котре вас з нима вяже міцнов силов. Тов є сила материньского слова і оригінальной мелодії, втілены до колядок, котры ся традують дома, під роднов стріхов, але і в наших сердцах, бо суть то нашы колядкы...“

Анна СЕМБЕРОВА, Братіслава

Од редакції Народных новинок жычіме юбілантови, родакови зо села Матисова, міцне здравя, много творчїх сил, спокійный жылот в кругу люблячой родины і тішме ся на єго нову публикацію.

Словаки і Русины жыють в области Шаріша уж довгы десятироча в сусідстві, причім їх економічно-соціалны условия были все скоро ідентичны. Розділ міджі нима був у языку і приналежности к розділным конфесіям. Історічний розвиток обидвох народів мав свої світлы, але і темнішы міста. Уж з часів Австро-Угорьска усилували ся лідры обидвох етнік вычленили свою етнічну територію, на котрій бы реалізували свої културны, школьскы, набоженьскы, але і економічны пожадавкы в рамках Угорьска. Тото потверджує выскум і публикації проф. ПгДр. І. Седлака, к. н. В році 1918, по взнику Чеськословеньска ся зачав наповнєвати сон о свободі, котрый наконець перерушыла друга світова война і наступ комунізму. В припадї Русинів были події іщі трагічнішы.

Родить ся нова сполупраца

Ґрекокатолицька церьков была заказана, єпископы і священници одорваны од своїх вірників, а Підкарпатська Русь, котра в минулости належала геополітично до центральной Европы, была насильно вырвана зо середнєвропейского простору і єй векша часть причленена к Советському союзу. Перешло выше 40 років, по котрых року 1989 зачала етапа консолідації. Словаки ся конштитуовали до самостатного модерного европского штату при повній акцептації світовима силами, про Русинів настав час глянды страченой ідентіты.

В метрополї Шаріша – Пряшові ся але розвиток народного руху не заставив. Словаки посередництвом ініціатів Матіці словеньской і Русины під веджінєм новозникнутой Русиньской оброды розбігли ряд ініціатів за захованя і розвиток народных атрібутив – языка, културы, традиції, фолклору і набоженьского жывота. В новій епосі ся наново зєдінюють пути тых двох народів, абы в єдності і братьскій сворности глядали сполочны позітивны моменты у розвитку і выбудовали опорну стїну проти токам, приношаючїм упадок моралкы і выкликуючїм страту інтересу о властну културу. Зато ся у Пряшові возродила сполупраца міджі Словаками і Русинами, яка кулміновала в підписано Меморандуму о сполупраці міджі Містным одбором Матіці словеньской в Пряшові і Містнов організаціям РОС у Пряшові.

Початок сполупраці обидвох організацій ся зачав у редакції періодіка „Prešovský večerník“. В єго сусідстві має свої просторы МО Матіці словеньской, де нераз зашли дописователі „вечерніка“ і русиньскы активісты (Юдр. Петер Крайняк, Федор Віцо і др.), котры там приносили матеріалы-інформації о русиньскых активітах на території міста Пряшова. При таких стрічах не хыбовало позваня председы МО МС Др. Ладіслава Матіска на розлічны акції їх містной організації. По обновленї МО РОС у Пряшові у фебруарї 2007, котрой председом ся став карікатуриста Федор Віцо, зачали ся членове обидвох організацій позывати реціпрочно на акції, котры організували і взаємно сі зачали вымінати інформації о своїх активітах. То був зрод сполупраці, котру ся жадало дати на офіціалну платформу, што привело к выпрацюваню тексту договору, котрый по взаємных консултаціях і доповнінях дістав фіналну подобу в децембрї 2009 року. На єго приправі были участны представителі выборів обидвох організацій – Мгр. Петро Крайняк, ПгДр. Ладіслав Матіско, Федор Віцо, ПгДр. Михал Калинка. Організацію акту підписана договору забезпечовала Сільвія Лысинова. (Продовжіня на б. стор.)

Дня 7. марца 2010 ся одбуде в Братіславі концерт з нагоды 85. народенин композітора і дірігента Штефана Ладжіньского. З позванкы на концерт ся можеме дізнати пару найвызначнішых фактів зо жывота і професіональной карьеры пана Ладжіньского: гру на гуслих штудовав у музичній школі в Баньскій Бістріці в роках 1933 – 1938. Пізніше був членом школьского орхестра на руській гімназії у Пряшові, де штудовав, в році 1943 ся став дірігентом співацького кружка на II. Штатній гімназії в Братіславі. Од того часу ся Ш. Ладжіньский став сучастєв „орхестралного жывота“ почас цілої своєї професіональной карьеры, ці то уж як дірігент, або умелецькый ведучій ці шефдраматурґ (быв ведучім ПУЛЗ-у у Пряшові і многых далшых умелецькых тілес в Празі і Братіславі, закладатель, формователь і першый директор братіславского штудія „С“ (пізніше штудіо „Л+С“), заложыв дітський колектив Русовскы внучата...). Додаваме іщі, же Штефан Ладжіньский є активним і в русиньскім возроднім русі, єден період був докінця і председом Русиньской оброды на Словеньску. Єго активіты заміряны на Русинів в посліднім часі запредентовав приправлєванов публикаціям русиньскых народных співанок, котра бы мала скоро выйти. О своїм одношію к русиньській народній співанці, але і к выходному обряду, церьковному хоровавому співу, котрый презентує з братіславским хором Кірілометодеоном, ся нам юбілант сповів в слідуючїм інтревю.

• Пане Ладжіньский, сьте знамый як драматік, дірігент, але і композітор. В послідніх роках сьте сполупрацовали з Ґрекокатолицькым катедралным хором Кірілометодеоном. Як бы сьте оцінили тот період вашого сполужьтя з хором?

– Я ку чомусь вів Кірілометодеоном, але і Кірілометодеоном к дачому привів мене. Было то взаємне. Пожадовали од ня нелем даяку кількість конкретных композицій, але і їх якість, котра бы хор двигала на высшу уровень. Выгодов є, же хор єствує у високо културній среді – в Братіславі і ту має можливість порівновати ся з другыма, мірятьи свої силы... Кідь сьме хотіли десь выступити і презентувати ся, было треба мати таку уровень, котра бы корешпандовала з другыма непрофесіональнымы хорами, єствуючима в реґіоні. Дозволю сі твердити, же были і выступлїня, котрыма сьме ся выривнали професіональным тілесам. Оцінінєм про наш хор была конштатация оперного співака Штефана Дворьского, же бы сі з нами рад заспівав...

• Сакралну музыку сьте збогатили о новы співы к літурґії св. Іоанна Златоустого. Як бы сьте оцінили розвиток церьковных хорів на Словеньску?

– Дакотры хоры суть ліпшы, дакотры гіршы. Много залежить од якости хороваго майстра, самособов і од колективу співаків, з якими робить, в непосліднім рядї і од того, які мають тоты люде можности реалізувати ся у своїм гоббі. Днесь не є ани в тім одношію проста ситуація, бо многы членове хору не можуть лем так одыти з роботы і не ходять на репетиції реґуларно. Думам сі, же ани сама церьков не барз підпорує церьковны хоры... Але то є мій особный погляд.

• Окрем сакралной музыки суть вашим предметом інтересу і народны пісні. Хоць

Хочете штудувати руси́нський язык на Пряшівській університі?

Занедовго будучи абсолвенти середніх шкіл будуть собі давати пригласки на високошкольські студії, зато хочемо їх допереду поінформувати о актуальних можностях студія русинського языка на Пряшівській університі в Пряшові, причім комплексны інформації можуть здобыти на веб-сторінці ПУ www.unipo.sk, респ. на сторінках окремых факулт ці Інштитуту русинського языка і культуры ПУ.

Такоже в академічнім році 2010/2011 ПУ отварять в бакалярськім ступню штудія слідуєчих 16 комбінацій з русинським языком і літературов:

Філософічна факулта (пригласки приймає до 28. фебруара 2010):

руси́нський язык і літ. – історія, естетічна выхова, етічна выхова, філософія, англійський язык і літ., французький, німецький, російський, словацький і український язык і літ.;

Факулта гуманітних і природных наук (пригласки приймає до 31. марца 2010): руси́нський язык і літ. – англійський язык і літ., словацький язык і літ., біологія, географія, вытворна выхова;

Факулта шпорту (пригласки приймає до 9. апріля 2010): руси́нський язык і літ. – тілесна выхова.

Віриме, же тоты інформації заінтересують тых, котры уважують о високошкольськім штудію і про кого якраз русиністика бы ся могла стати інспіраціов.

ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД.,

Інштитут русинського языка і культуры Пряшівської університі в Пряшові

Літературны таланты 2010

15. марца 2010 є послідній день одовзданя літературных творів до 30. річника регіонального конкурзу непрофесіональных авторів під назвов **Літературны таланты 2010, котры пишуть в языку словенським або языках народностных меншын, у тім числі і русинським**, котрый організує Вігорлатська книжниця. До конкурзу ся можуть приголосити непрофесіональны авторы у вшыткых вікових категоріях з окресів Гуменне, Снина і Міджілабірці. Автор мусить послати до конкурзу дотеперь непублікованы літературны работы, а то найвце 3 із области поезії а 2 з области прозы. Творы посылайте у двох екземплярях. Роботы треба посылати на адресу: **Vihorlatská knižnica, Nám. slobody 50, 066 80 Humenné**, з геслом **Literárne talenty**.

За русинську літературу одповідать **Гелена Бунганічова**, тел.: **057-77 635 17**, і-мейл: **vihorlatska.kniznica@stonline.sk**.

НАСТАВ ЧАС ЗАПЛАТИТИ ПЕРЕДПЛАТНЕ НА РІК 2010

Народны новинки – 2. класа: Словенсько – 8,50 €, Чесько – 23 €, Европа – 25 €, остатні штаты – 28 € або 44 \$, **1. класа:** Чесько – 25 €, Европа – 27 €, остатні штаты – 32 € або 49 \$, **Русин – 2. кл.:** Словенсько – 5 €, Чесько – 20 €, Европа – 22 €, остатні штаты – 25 € або 39 \$, **1. кл.:** остатні штаты – 29 € або 44 \$. Заплатити мож банковым шеком (загранічны), приложенов поштовов поукажков (домашні) або на ч. рахунку: **1386912153/0200**. Name, Adress: **Rusyn a Narodny novynky, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, Slovak Republic**. IBAN: **SK540200000001386912153**, SWIFT: **SUBASKBX, Všeobecná úverová banka, a. s., Mlynské nivy 1, 829 90 Bratislava, SR**, telex: **93 297, 93 347, over VÚB, pobočka Prešov, Masarykova 13, 081 86 Prešov**.

Допереду вшыткым дякуєме.

Чоловік з великыма скусеностями

(К юбілею проф. ПгДр. Осифа Сіпка, ПгД.)

(Закінчіня із 1. стор.)

Пряшові. В роках 1989 – 1994 був докторантом Інштитуту російского языка А. С. Пушкина в Москві. В тім часі пережив у Москві великы зміны, котры принесла Горбачовова „перестройка“ – велё парадоксів і невіроятны ситуації...

У Пряшові ся поступно з двох русістичных катедер створила една – на ФФ ПУ, де професор Сіпка учить дотеперь. Быв ведучім катедры, потім директором Інштитуту русістики, україністики і славістики. В сучасности є продеканом ФФ ПУ, одповідным за научну роботу. Окрем педагогічної роботи ся заоберать научнов роботов в области лінгвокультурології, в котрій ся аналізують языковы коды культуры конкретного народа. Дотеперь написав 4 монографії і веце як 140 іншых работ. Періодічно выступлять на научных конференціях на Словенську і в іншых країнах. Проф. Сіпка є членом габілітачных і інавгурачных комісій, активізує ся тыж в іншых областях.

Силы на звладнута тільки активностей наберать часто в прекрасній природі наших Карпат. Із женов Златков мать двох сынів. Старший Станко є женоватый, із женов Вероніков мають трипіврічну Нінку і 4-місячного Петька а жыють в Братіславі. Молодший сын Ярکو є учітелём англійского а російского языка на середній школі в Пряшові.

Дотеперішні скусености професора Сіпка привели к філософії в дусі: „Треба ся рядити вічныма законами в дусі: **ДОЖЫЧІ І БУДЕ ТІ ДОЖЫЧЕНО!**“

А як оцінює професор Сіпка сучасный русинський рух?

Русины як народ в історії дістали барз мало можностей на реалізацію. В сучасности маме омного веце можностей, лем їх не знаме выужыти. Народ є сильный, кідь вірить в самого себе, в силу свого народного духа. На тім полю ся іщі маме што учіти од других народів. Наприклад, Руси были 240 років овладаны Монголами, но і так доказали обсадити територію од Карпат аж по Аляшку! Нам хыбить якраз тотта смілость, што веде к цілковый пасівіті. Мерзить ня, же про нас є велё раз тіпична одповідь:

„**Мої родічі были Русины, но я уж не ем,**“ (цітую одповідь єдного бывшего міністра). Русины, котры суть смілы, усвідомлены, котры ся заслужыли, же сьме офіціально узнаны як народность, або котры ся заслужыли на кодифікації русинського языка, суть часто в ситуації, як був у 19. ст. Л. Штур і ёго генерація... Єднозначно тотто, што маме, треба собі цінити, утримувати і робити велё активіт головно з молодыма Русинами.

Што собі найвце желать проф. Сіпка к своему животному юбілею?

Моім найвекшым желанём є мати внуторный покій. Ведь і Хрїстос найвце поздравляв своїх учеників словами: „Покій вам!“ Бо думам, же лем із внуторного непокоя чоловіка ся вытваряють далшы проблемы, ненависть, яки наслідно дале переходять на колектівы, або докінця на цілы народы. У камюньскій гімні ся співають:

Дай же, Боже, добрый час,

Як у людей, так у нас...

Тото є желаня нашого юбіланта, котре гварить за вшыткы!

І Вам, дорогой юбіланте, желаме міцного здоровья, великого щастя, родинного покою, оптимізму і елану до далшой работы на полю розвитку русинської культуры і освіти.

Сільвія ЛЫСИНОВА, фотка: А. З.

Родить ся нова сполупраца

(Закінчіня із 5. стор.)

Славностный акт підписаня Меморандуму о взаємній сполупраці ся одбыв у пятницю – 8. януара 2010 в засідалні Деканату Філософічної факулты ПУ в Пряшові.

Містность была выздоблена словенськов державнов заставов, заставов Матіці словенської і Русинів світа, причім были заспіваны і гімна МС – *Хто за правду горить*, як і гімна карпатських Русинів *Я Русин быв, есм і буду*. Участників привітав справця Матіці словенської **Мгр. Ян Ешток**, котрый притомным тлумачів поздравліня председу МС **Інж. Ёзефа Маркуша, др. н.**, позад него ся приговорив підпредседа РО на Словенську **Інж. Мірон Крайкович**, котрый одовздав поздрав председу РОС **Владиміра Противняка** з Меджілаборець. Славностный програм модеровали **Мгр. Івета Павлікова і Бц. Сільвія Лысинова**. Преамбула документу была прочітана в словенським і русинським языку. Перед самотным підписом прозвучав вірш од П. О. Гвездослава, потім ся запрезентовав сучасный русинський поет **Штефан Сухый** зо своєв поезіов.

Меморандум своїм підписом спечатили председа МО МС ПгДр. **Ладіслав Матіско** і председа МО РОС ПгДр. **Михал Калиняк**.

Далшу часть програму спестрила легенда, співачка народных співанок **Марія Мачошкова** за музичного doprovodu **Мілана Гарберу**. Акт підписаня документова і кошцічка СТВ, репортаж з акту приправив і тім народностно-етнічного высыланя радія Патрія.

В підписанім Меморанді є підкреслена історічна судьба словенського і русинського народа на выходнім Словенську, котра є нелем подобна, але мож повісти, же і тотожна. Словаці і Русины жыли в сусідстві і в братніх односинах, взаємній почливости. Преамбула припоминула і історічний факт, же **при взнику Матіці словенської в році 1863 стояли як Словаці, так і дакотры представителі угорських Русинів**. Сполупраца обидвох культурно-сполоченських організації ся буде дотыкати главно далшого розвитку традицій і сучасной культуры, уменя, шпорту, выміны інформацій о своїх активітах, взаємного спознаваня ся і одкрываня сполочного історічного коріня Словаків і Русинів, котры жыють в місті Пряшів і в шыршій околиці. Сполупраца буде загорняти і сполочне выужываня грантовых програмів, реціпрочне вымінёваня періодічной пресы і забезпечіня інформацій о прінтовах і електронічных медіях.

Як підкреслив **ПгДр. Ладіслав Матіско**, духовный і культурный капітал, котрый нам охабили нашы предкове, є сполочный. Треба схосновати шанцу і розвивати го і таков путёв...

Подля слов **ПгДр. Михала Калиняка**... „*ку сполупраці доходить на основі доброй волі обидвох організацій навязати контакты, взаємно спознавати культурны цінности Русинів і Словаків, а тоты контакты были в регіоні Пряшова все інтензивны і близкы*“. Підпредседа РОС **Інг. Мірон Крайкович** увів, же... „*ідея сполупраці перекрочить в будучности регіон Пряшова і рощырить ся і в цілословенським контексті. Догода о сполупраці ся приправлює і на централній уровни обидвох організацій*“.

Сполоченське посиджіня на конці славностного акту обогатило своїм выступлінем тріо братів Дудовых з Липян під веджінем отця Осифа Дуду, грекокатоліцького священника, котры заспівали притомным колядкы і новорічны вінчованя.

Пряшівске Меморандум давать вшыткы предпосылкы, же зачата сполупраца ся буде розвивати на высшій уровни. В першій ряді бы ся мало ускорити підписаня договору на централній уровни. Посередництвом любителів історії сполупраца наісто поможе одкрити сполочну історічну путь обидвох народів і на сполочных акціях зближить молоду генерацію. Сполупраца буде обогачена і вымінов найновшых титулів літературы, спознаванём членами партнерських організацій енциклопедічных інформацій о обидвох народах і стане ся конкретным доказом доброго взаємного сполучиваня Пряшівчан.

Підписане Меморандум задзвонило на сполупрацу братьських славянських народів – Словаків і карпатських Русинів, як автохтонного жытельства Словенської републіки. Треба лем вірити, же Словаці з Русинами зачнуть поступно, без акцентованя на проблемы і травмы з історічных удалостей, сполупрацювати і з другыма народностями – Мадырами і Жыдами і поступно ся так нарівнять покривлена минулость. **Мгр. Петро Крайняк**

НАРОДНІ НОВИНКИ

Выдавать **Русин і Народны новинки**. Реалізоване з фінанчнов підпоры Міністерства культуры СР – програм Культура народностных меншын 2010. Шефредактор: **Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК**, редакторкы: **ПгДр. Кветослава КОПОРОВА**, **ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА**, языкова редакторка: **ПгДр. Анна ПЛІШКОВА**, **ПгД. Adresa:**

Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Tel.: 051/772 56 29. Регістрачне ч. **EV 327/08, МІЧ 49 438**. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинок на інтернеті: **www.rusynacademy.sk**,
http://narodny-novynky.presov.sk, E-mail: **rusyn@stonline.sk**

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2